

ממה עשוי אומץ: איך חושבים יהודים שלא מפחדים?

אומץ הוא לא הדחקת הפחד, אלא ההבנה שאנו יותר גדולים מהפחדים שלנו. עד כמה שהסכנות גדולות, יש לנו יותר כוחות ממה שרגילים לחשוב. אמנם הכבשה חלשה מול שבעים הזאבים, אבל הרועה הוא החזק. העולם מנוהל על ידי הקב"ה והוא מבטיח לעזור למי שיעשה את הדבר הנכון.

ב"ה | פרשת שלח | תשפ"ב

והוא כבר הוכיח יכולות לפתור בעיות מסובכות. ארץ ישראל היא "הארמון של המלך", היא השטח הקדוש בעולם, שבו אמורים לבנות "דירה לדוגמה" לשמו יתברך. ולכן כאן החוקים אחרים והפתרונות שונים לחלוטין.

במקום לדאוג מבעיה דמוגרפית שתחול עוד שלושים שנה, האם מישוו יכול להסביר איך הגענו עד הלום? כיצד שרדנו את שבעים השנים הקודמות? הרי בקום המדינה היינו חצי מיליון יהודים מול מאות מיליוני ערבים מסביב והייתה בעיה דמוגרפית פי מאה? האם ישנה מדינה אחת שחטפה אלפי רקטות ולא רק שלא נכנעת, אלא הופכת להיות אחת החזקות בעולם בביטחון, צבא וכלכלה?!

אנו נטען היום כי אומץ הוא לא הדחקת הפחד, הוא לא התעלמות מהסכנות או הכחשה שלהן, אלא ההבנה שאנו יותר גדולים מהפחדים שלנו. עד כמה שהסכנות גדולות, יש לנו יותר כוחות ממה שרגילים לחשוב. אמנם הכבשה חלשה מול שבעים הזאבים, אבל הרועה הוא החזק. העולם מנוהל על ידי הקב"ה והוא מבטיח לעזור למי שיעשה את הדבר הנכון.

ברוא נחשוב רגע ממה עשוי אומץ? למה אנשים אמיצים לא פוחדים? לעיתים נובע אומץ מהרפתקנות, מאהבת סיכונים ומחוסר רצינות מספקת לחשיבות החיים. ככה זה אצל צעירים, מטפסי הרים ומהמרים שפשוט אוהבים את הריגוש שבפריצת גבולות. לעיתים נובע אומץ מקוטב אחר: הכנת גודל המשימה שהיא יותר חשובה מהפחד. חיילים שיוצאים לקרב - עד כמה שהם חוששים וחפצים

אחד הצופים בשיעור הפנה אלי שאלה: "הרב, מחילה, אני הולך להפיל עליך שאלה כבדה.... אני בדיון עם השותף שלי בנוגע לפתרון הסכסוך עם הפלסטינים. אנחנו מבינים שדמוגרפית - אם המצב יישאר כמו שהוא - בעוד 30 שנה לערך, מדינת ישראל תחדל להיות מדינה עם רוב יהודי. וזה מאוד מטריד. איך הרבי התייחס לנושא הזה? לפלסטינים? להיפרדות מהם? ומה עם ערביי ישראל?!"

האיש העלה את "הבעיה הדמוגרפית" במלוא חריפותה: העובדה שהציבור היהודי הוא אי בתוך ציבור ערבי ענק שמקיף אותנו מכל הכיוונים בין הירדן לים התיכון: בתוך שטחי ישראל, ביהודה, שומרון ובעזה. בדרך הטבע, אנו עלולים להפוך להיות מיעוט בתוך השטח ואז תעלה שאלת צדקת השלטון כאן: מה הזכויות הדמוקרטיות שלנו כמיעוט?

כמובן, אין ענייננו לטפל בנושא, ובפרט שהוא נתון כרגיל במחלוקת בין ימין לשמאל¹. אנו מעלים אותו רק כדוגמה לאתגרים הקיומיים בארץ ישראל, והשאלה היא מה עושים? מה הסיכוי שלנו כאן?

אנו רוצים לדון בטיעון מהותי, שנכון בנושא הזה וגם מול אתגרים אחרים, ומשום מה אינו זוכה מספיק להדהוד תמידי: עלינו לקחת סיכון מחושב ולעשות את מה שטוב לעם ישראל ולא רק ישראל, משום שיש עוד שותף בבעלות על הארץ. אנו לא הבעלים היחידים על המקום, אלא מחזיקים אותו בשותפות עם בורא העולם

1 השמאל אומר: להיפרד מהם לחלוטין ולהעצים את האחוז היהודי בתוך שטחי ישראל. הימין טוען: א. הבעיה הדמוגרפית אינה כצעקתה, משום שהדמוגרפים הערבים מנפחים את המספרים של הצד השני. בנוסף, הפריקון היהודי עולה והפריקון הערבי יורד בשנים האחרונות. ב. האופציה של להיפרד מהם יותר גרועה, משום שאנו מסכנים את קיומנו מידית, שהרי בכל מקום שצהל יוצא - החמאס נכנס. כפי שצברנו ניסיון רע בעזה.

אם רב ... ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים:

אחרי ארבעים יום שבו המרגלים וכישרו בשורות איוב: העם עז נפש, התושבים ענקיים וחסונים והערים עצמן סגורות ומבוצרות. בנוסף, ישנה קללה בארץ והיא "אוכלת יושביה". הסיפור היה שהקב"ה רצה להעלים את המרגלים מיושבי הארץ ולכן העסיק אותם בלוויות מתים, אבל המרגלים הסיקו שהארץ "אוכלת יושביה". לפיכך באה המסקנה: "לא נוכל לעלות כי חזק הוא ממנו".

אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: עמלק יושב בארץ הנגב והחיתי והיבוס והאמורי יושב בהר... לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו.

ובמקום להתמודד עם המודיעין שהביאו, הקב"ה הגיב בצורה נחרצת שלא הייתה גרועה ממנה: **סופו של הדור**. אין עם מי לעבוד והעם ימות על אדמת המדבר. בכל שנה בערב תשעה באב, 15,000 איש שהגיעו באותה שנה לגיל שישים היו חופרים שוחות בקרקע ובבוקר לא קמים. כך במשך 39 שנה מת כמעט כל הדור, למעט ה-15,000 האחרונים שניצלו בט"ו באב בשנה האחרונה.

והשאלה התהומית היא על מה הכעס? הרי שלחו אותם להביא מודיעין והם הביאו? מה רצו שהמרגלים יספרו? שהארץ עומדת ריקה והיא פרוצה מכל עבריה וממתנה להם? למה הדבר דומה? המבוגרים זוכרים את ה"קונספציה" בערב מלחמת יום כיפור. הנורות האדומות הבהבו והעידו על כוונת המצרים לפתוח במלחמה, אך אנשי אמ"ן קברו את המידע במגירות וטענו כי סאדאת, נשיא מצרים, איש חלש ולא ייצא למלחמה. במיוחד לפני ששיג עליונות אווירית על חיל האוויר הישראלי. היה אז סוכן מצרי בשם "מרואן אשראף", שתפקד כמרגל בעומק המדינאות המצרית והעביר לישראל התראות מבוהלות על המלחמה המתקרבת, אך כל התראותיו הושלכו לגנזך אמ"ן. ובכן, האם גם שנים עשר המרגלים היו אמורים לקבור את המידע ופשוט לשקר אודות מה שראו?!

רמב"ן יגב: מה עשו המרגלים? משה אמר להם 'וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב', וכן אמר להם בערים 'הבמחנים אם במבצרים', והיו צריכים להשיבו על מה שציווה אותם, ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו 'אפס כי עז העם והערים בצור רות גדולות? וכי על מנת שיעידו שקר שלח אותם?!

בחיים, הם מבינים שאין להם ברירה והאלטרנטיבה גרועה יותר.

הדרך הראשונה היא **התעלמות מהפחד** ואילו הדרך השנייה היא **הרחקת הפחד**.

אבל יש סוג שלישי של אומץ שמתמודד ישירות עם החשש: **לא לפחד מהפחד. עד כמה שהמצב מלחין, אנו מוכנים למצבים הללו ומסוגלים להתמודד**². לא סתם המילה "אומץ" קרובה לאותיות המילה "אמונה", כי האומץ הוא פיתוח של האמונה בכוחות שהקב"ה הפקיד בידינו ובביטחון שהוא לא נותן ניסיון למי שלא מסוגל לעמוד בו.

כדי להבין את הדברים יותר, אנו רוצים להעלות שתי תמיהות עצומות שמעלה הרמב"ן בפתח פרשת המרגלים ואי אפשר לגשת לנושא בלי להתייחס אליהן: א. איפה טעו המרגלים? הרי הם לא **שיקרו במילה אחת**? הם סיפרו מה ראו וניתחו את המשמעות האסטרטגית של המצב? הם גילו שהארץ מבוצרת, אין אפשרות לחזור אליה ויושבי הארץ הם לוחמים עזי נפש – אז למה נענשו נורא?

ב. יתירה מכך והוא העיקר: מדוע משה רבנו בכבודו ובעצמו מלחין את ישראל ואומר דברים יותר חמורים משאמרו המרגלים אודות הקשיים בכיבוש הארץ?

הסיפור ידוע ומוכר: אחרי שנה בחולות המדבר, הגיע הזמן לצאת אל היעד הסופי ולכבוש את ארץ ישראל. אנשים הגיעו למשה עם רעיון: הבה נשלח מרגלים לבחון את הארץ ולאסוף מודיעין לקראת הכיבוש. הם יזהו את נקודות התורפה של האויב ויכינו תכנית פעולה לקראת הפריצה.

האמת היא שמשה לא ראה בכך צורך, משום שהאמין שיהיה בסדר, אבל מצד שני לא רצה להתנגד. אם יביע התנגדות – הם ייבהלו שהוא מסתיר משהו. במקביל, אם יראו את יופי הארץ וטיב פירותיה – יקבלו חשק לצאת אל משימת הכיבוש. רש"י בתחילת ספר דברים מביא משל להיגיון שהדריך את משה: אדם שמבקש לקנות חמור מרעהו, אם המוכר מציע לו לעלות לסיבוב על החמור כדי להרגיש את הסחורה, זה עצמו מגביר את ההתלהבות של הקונה מהעסקה. אך אם המוכר נמנע מלתת לו לבחון את החמור מקרוב, הדבר מצית את הנורות האדומות אצל הקונה.

1. **במדבר יג:** וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אליהם עליו זה בנגב ועליתם את ההר: וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא

2 דוגמה: כריס הרפילד הוא אסטרונאוט קנדי שנשלח מטעם נאס"א להקים את תחנת החלל הבינלאומית בגובה 400 קילומטר מעל פני כדור הארץ. הוא ריחף בחליפת האסטרונאוט שלו והיה עסוק במשימה להתקנת זרוע רובוטית לבניית תחנת החלל הבינלאומית. לפתע הבחין בטיפות מים זעירות שמרחפות בתוך הקסדה. הוא ניסה להתעלם ואז הרגיש צריבה קשה בעין שמאל. העין החלה לדמוע, אבל כיון שהדמעות אינן זולגות בחלל, בהיעדר כוח כבידה, הן הצטברו בשולי העין ככדור נוזל מלוח. הכדור התגלגל מעבר לאפו והציף גם את עינו השנייה. הוא ניסה לפקוח את עיניו, אבל ראה רק כתם מימי ומטושטש והצריבה קשה. הוא הפך לעיוור, בחלל.

הרפילד דיווח לאנשי מרכז הבקרה ביוסטון והם חשדו שיש דליפה של ליתיום הידרוקסיד ממערכת טיהור האוויר בחליפה שלו, מה שאומר שנותרו לו כמה דקות לחיות.

בסופו של דבר, הורו לו לפתוח את סתנום הריקון בחליפה ולהוציא את האוויר לחלל והתקלה הסתיימה בשלום. אבל מה שמדהים הוא הדרך בה מתאר את ההתמודדות שלו (מוסף כלכליסט, ממה עשוי אומץ, 25/12/14): "התאמנו לאפשרות שיקרה משהו כזה שישבית את איש הצוות. זה היה יכול להיות קלקול קיבה, התקף לב, התחשמלות או בעיה במערכת התקשורת. ולמרות העיוורון, עדיין יכולתי ללכת, לדבר, לחשוב ולשמע **וכשאתה מסתכל על הבעיה עצמה, בסופו של דבר היא די מינורית. אף אחד לא עומד למות. זה רק כמו כלי מקולקל. זה הכול. זאת הייתה רק בעיה אחת מתוך אלפי בעיות שצריך לפתור**".

כמו לקוח מספרי קבלה: **במדבר יג,לג**: הנפילים - ענקים שמבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש.

מתברר כי המרגלים פגשו בארץ יצורים מיסטיים שנוצרו מהכלאה של **מלאכי חבלה שנפלו מהשמיים ונשות בני האדם**. המדרש מספר שלפני המבול ניגשו אל הקב"ה שני מלאכים, בשם שמחזאי ועזאל³, ואמרו כי היות שהולכים להכרית את האדם מהאדמה, הם מבקשים לגור בארץ. הקב"ה הזהיר אותם כי כמו שהאדם נפל וחטא, גם הם עלולים ליפול, אך הם התרברבו כי הם נטולי יצר הרע. למעשה, הם ירדו ארצה, ראו את "בנות האדם כי טובות הנה" כפי המסופר בסוף פרשת בראשית, ונפלו וחטאו עמם והם אלו שמניעים את השטן של יצר העריות עד היום. כעת המרגלים סיפרו כי פגשו בארץ את הצאצאים שנולדו מאותו זיווג של מלאכי חבלה ובנות האדם.

מה גרם לרש"י להביא דרשה מיסטית? ומה נוגעת ההדגשה שהם ירדו מהשמיים "בימי דור אנוש"? אלא רש"י רוצה להסביר את הגורם שהדהים אותם וגרם להם להסיק "כי חזק הוא ממנו"! הם פגשו צאצאי מלאכים שירדו **לפני המבול**, ונמצא שהיצורים הללו הצליחו **לשרוד את המבול** למרות גזירת הקב"ה למחות את הרוע מעל פני האדמה. ומכאן שהם **יותר חזקים אפילו ממנו עצמו כביכול**.

ליקוטי שיחות כח/89: היות שהנפלים יצאו מהמלאכים ש'נפלו מן השמים בימי דור אנוש', הם הרי לא נמחו במ-בול, וזאת אף שנפתחו ארובות השמים וימח את כל היקום. זה מראה את עוצמתם של הנפילים הללו עד שאפילו **עונש מן השמים אינו יכול להם**.

וכיון שכן, שהמרגלים נפגשו מול תופעות **מסטיות** - מה בכלל רוצים מהם? מדוע הגיע להם עונש כה חמור שסימל את העובדה כי **אין עם מי לעבוד** והם כופרים **בהנחות היהודיות הכי בסיסיות**?

אנו רוצים להציג שני ביאורים בעניין. אחד פשוט ומשמעותי, והשני הוא אחד הרעיונות היסודיים והמשפיעים בעולמו של היהודי.

ג. ההקפדה לא הייתה על מה שאמרו, אלא על **האין, הדרך בה בחרו להעביר את הביקורת**. משום שיש חשיבות מכרעת לדרך בה מתמודדים עם מידע בעייתי.

ככל שהיו המומים ממה שגילו, היה עליהם לגשת למי ששלח אותם - למשה ולהעביר את המידע. אבל הם לא העבירו את המידע, אלא הבעירו אותו. כינסו מסיבות עיתונאים ויצרו פאניקה והפחדה כנגד העלייה ארצה. בכך הוכיחו כי הם אינם דואגים ממה שגילו, אלא פשוט שונאים לארץ ישראל ומפקפקים בכוחו של הקב"ה.

בהערה⁴ הובא סיפור יפה ומלא מסר.

עוד שאלה עולה: למה משה בעצמו אומר דברים **יותר קשים בסיכוני הארץ משאמרו המרגלים**? כאשר חולפות ארבעים השנים ומשה מכין אותם לכניסה לארץ, הוא מוסר מודיעין עוד יותר מפחיד:

דברים ט: שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלות וכצרת בש-מים: עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק:

מקשה הרמב"ן: מה מטרת ההפחדה של משה?

והנה משה רבינו אמר לבניהם כדברים האלה והפליג להם בחוזק העם ובמבצר עריהם וכוח הענקים **יתר מאוד ממה שאמרו המרגלים לאבותם** ... ואם היה פשע המרגלים וחטאתם בזה, **למה יניא את לב בניהם כהניא המרגלים את לב אבותם?**

ג. כדי לחדד את החרדה הצודקת שתקפה את המרגלים, צריך לשים לב לעובדה נוספת: המרגלים נחרדו מחמת יצורי **עליון** שראו ולא רק מיצורים גשמיים חזקים. הם סברו שהארץ מוגנת על ידי מלאכי חבלה - שהם יותר חזקים כביכול מהקב"ה בעצמו.

2. **במדבר יג,לא**: והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו.

סוטה לה: אל תקרי ממנו [מאתנו] אלא ממנו [מהקב"ה], אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו.

המרגלים המבועתים שבו ארצה עם מסקנה מבהילה: מדובר בסכנה כזו שהקב"ה בעצמו לא יכול להושיע אותנו. פרעה? עמלק? שום דבר לא דומה לדבר הזה. אבל מה הביא אותם למסקנה כזו?

הרבי מבאר נקודה מרתקת: המרגלים פגשו בארץ יצורים משונים שהלחיצו אותם: **במדבר יג,לג**: ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם.

בפשטות, הכוונה "נפלים" היא "ענקים", גוליברים, עד שהמרגלים הרגישו לעומתם כמו גמדים, כחגבים לעומת אדם. כך פירש רש"י בראשית וד: "והנפילים - בלשון עברית ענקים". כך סיפרה התורה כאן שהמרגלים פגשו בחברון את "ילידי הענק, אחימן ששי ותלמי". וכך פירש רש"י בקניית המערה (כג,ב) אודות "קריית ארבע היא חברון", שהכוונה היא לשלוש ילידי הענק ואביהם.

אולם כאן חורג רש"י ממנהגו ומביא פירוש מדרשי אגדתי שנראה

3 יש גרסאות שקוראות להם "עוזא ועזאל" ושניהם יחד קיצור של "עזאל" אליו זורקים את השעיר ביוהכ"פ.

4 הצדיק רבי יעקב שמשון משיפטובקא נמנה על תלמידיו של המגיד ממעזריטש. בסוף ימיו עלה ארצה והתגורר בטבריה. הוא הגיע תחילה לביקור מקדים בארץ כדי להכיר את האזור ולמצוא מקום מגורים מתאים למשפחתו ואחר כך שב חזרה לביתו באוקראינה להביא את כל אשר לו.

כשהתקרב מרחק כמה קילומטרים לביתו, עצר בפונדק דרכים ונח כמה ימים ואחר כך המשיך הביתה. אחד מתלמידיו התפלא שהרב עצר לנוח במרחק קצר מביתו ולא נח ישירות במעונו? הסביר החסיד: הביקור בארץ החליש אותי מאוד, הסתובבתי שבועות בלי אוכל ושינה ואם הייתי מגיע כך הביתה, נמצא

הרבי מליובאוויטש מוצא את הפרשנות הזו, ברש"י הראשון הפותח את פרשת המרגלים. רש"י מתחיל את פרשת שלח עם פרשנות **צורת ומעיקה:**

3. **רש"י תחילת פרשתנו:** למה נסמכה פרשת מרגלים לפ-
רשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה
ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

וכמובן, הדברים תמוהים ביותר: ראשית, מה הבעיה בכך שפרשת המרגלים נסמכה לפרשת מרים? הרי כך בדיוק הייתה ההתרחשות הכרונולוגית של האירועים ולכן מופיעים ברצף? רש"י עצמו עושה חשבון בתחילת ספר דברים (א,ב) שמרים הייתה בהסגר בין כב לכח סיון, ולמחרת, כט סיון, נסעו מחצרות למדבר פארן והמרגלים נשלחו לארבעים יום. ולכן ברור שהאירועים מסופרים ברצף?

שנית והוא העיקר: למה העוול הזה למרים הנביאה? לשם מה מערבב רש"י את מרים בתוך העסק השפל של המרגלים? כיצד אפשר להשוות בין אישה צדקת, שבסך הכול דאגה למצוות פריה ורבייה של אחיה הצעיר ובין החטא החמור בהיסטוריה של אלו שמאסו בארץ חמדה?⁵

אלא רש"י פותח את הפרשה עם **ביאור כללי לחטא המרגלים:** חטאם היה בכך שהיה עליהם לדעת שיש חשיבות לדרך בה מעבירים את המסר. שכן זה בדיוק מה שקרה אצל מרים: עצם דבריה היו נכונים, אך היא בחרה בדרך לא ראויה: "שלקתה על **עסקי דיבה**".! היא עשתה מסחר ועסק מהדיבה. אם יש לה טענות על משה, שתיכנס לביתו ותשוחח עמו, אבל למה הזמינה את אהרן? ומדוע יצרה כותרות דרמטיות של "הרק במשה דבר ה'?" הלוואי גם בנו דיבר.

ליקוטי שיחות יח/145: החטא של מרים לא התבטא בעצם ה'דיבה הרעה' אלא ב'**עסקי דיבה**', בכך שעסקה ודברה באריכות אודות משה. היה עליה לגשת אליו ולברר בחשאי ולשאול אותו בתורת שאלה. ועד"ז היה חטא המרגלים: אף שלא אמרו שקרים על ארץ ישראל, אך הדיבור היה בצורת 'עסקי דיבה', הם הרחיבו והעצימו את חוזק יושבי הארץ והבהילו מהעלייה ארצה.

וכמה הדברים משמעותיים: לעתים נדרש להעיר לאדם ולבקר אותו. זאת מחויבות מצד מצוות "הוכח תוכיח את עמיתך", ואולם יש חשיבות מכרעת איך עושים זאת: האם ניגשים בשקט ובעדינות ואומרים מה שצריך לומר או פותחים קבוצות וואטסאפ ועושים רעש. הראשון רוצה לתקן ואילו השני רוצה את ההיפך: להרחיב את הבעיה ולהגדיל אותה. חמור מכך: המסחר במידע מוכיח שהמבקר עצמו נגוע בבעיה, והביקורת אינה אלא זיוף וצביעות.

אישה הצביעה על הכביסה של השכנים, שתלתה מעבר לחלון שלהם, ואמרה לבעלה: "גועל נפש, הם לא יודעים לכבס. תראה איזה כתמים על החולצות".

למחרת אמרה: "היום כיבסו טוב, החולצות נקיות לשם שינוי". ענה בעלה: "לא, ניקיתי את החלון שלנו..."

עד כאן ביאור חשוב. אמנם בהזדמנות אחרת העמיק הרבי ביסודם של דברים ומצא בחטא המרגלים תקלת השקפה קריטית שעומדת בבסיס החשיבה היהודית.

ה. נשים לב לדבר עצום: גם המרגלים וגם משה הציגו בבהירות את הקושי בכיבוש הארץ, אבל כל אחד סיים **במסקנה הפוכה:** המרגלים סיכמו "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". ואילו משה סיים: "וידעת היום כי ה' אלקיך הוא העבר לפניך ... **הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר ה' לך**".

משה הציג את הבעיה בצורה לא פחות חמורה מהמרגלים, אבל הגיע למסקנה הפוכה: אלוקים אתנו ואנחנו ננצח. או כמו שאומרים היום: "במקום לספר לאלוקים כמה גדולות הבעיות שלך, תספר לבעיות שלך כמה גדול האלוקים..."

משה מלמדנו מסר כביר: אומץ הוא לא הכחשת הבעיה ולא הדחקה שלה, אלא התמודדות ישירה עימה. אכן אנו מתמודדים עם קשיים אדירים שהם גדולים מאתנו, בדרך הטבע יקשה עלינו לנצח את האומות סביבנו, אבל המקום הזה מתנהל אחרת. כי המקום הזה הוא 'אקס טריטוריה', הוא שטח שלמעלה מהטבע שמנוהל על ידי הקב"ה בעצמו ולכן החוקים כאן הם אחרים.

נעמיק יותר: דרכם של מלכים לבנות ארמון מרהיב בעיר הבירה. מקום שישדר את כבוד המלוכה ועוצמתה. הצורך בכך הוא חוש, כדי לראות ולחוות את גדלות המלך. ככל שנתניי הממלכה יודעים שישנו מלך, אבל השמועות הללו רחוקות ועוברות להם מעל הראש. אולם כשבאים לעיר הבירה, הם חווים בכל ישותם את עוצמת המלוכה. הם חשים חלק מאימפריה שגדולה מכל אחד מהם.

ארץ ישראל היא הארמון של המלך. ואם בכל העולם צריכים **להאמין** באלוקים, כאן **רואים** את ה'. במקומות אחרים, הקב"ה בוודאי מנהל ומשגיח, אבל מסתתר מאחורי שוטרים ומושלים טבעיים ואילו כאן מתגלה ומורגש בחלל האוויר.

סוף דרשת הרמב"ן לראש השנה: הזוכים לישב לפני הקב"ה בארצו שהם כמו רואי פני המלך, ואם זהירים בכבודו אשריהם ... שהם שרויים ב**פלטרין** שלו ... ומהו הענין הזה שכתוב בהושע (ט,ג) 'ארץ ה'?' וכי אין העולם כולו ארץ ה'? ... כי השם ברא שמים וארץ ונתן על כל עם באר-

אני מוציא לעז על ארץ ישראל. יאמרו שאווירה מחניק והרעב שולט בה. לפיכך עצרתי לפני ההגעה הביתה ונחתי ושאבתי כוחות וכך נמצאתי מפרסם שבחה על ארץ ישראל. כולם אמרו, ראו את הארץ הזו שאווירה מבריא ונותן כוחות...

5 בפרט **ששאלתו של רש"י אינה חמורה כל כך:** למה נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים? כי כך היה סדר הדברים. האירועים אירעו אחד אחרי השני. השאלה לא מצדיקה תירוץ כה פוגעני כלפי מרים!

צותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע... אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא [שוכנת באמצע הכדור] נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליהם מן המלאכים קצין שוטר ומושל [אלא הוא עצמו מושל עליהם].

ארץ חקלאית שזקוקה לגשם וגם אין לה מקורות מים עצמאיים. זאת לא תאונה, ה' בחר עבורנו את הנקודה הזו בה מוכרחים להרים עיניים ולבקש רחמים.

הנה סיפור נהדר: אפרים אילין היה תעשיין רב השפעה, שתרם תרומה משמעותית להקמת מדינת ישראל. הוא ניהל קשרים חובקי עולם ורעג להעלאת עולים למדינה הצעירה, למשלוחי נשק ולספינות קומנדו (ראו בהרחבה בויקיפדיה על שמו).

לאחר הקמת המדינה עלה הצורך בייצור רכב עבור הצבא והשימוש האזרחי. חברת "פורד" המוכרת הודיעה על כוונתה להקים מפעל להרכבת מכוניות בישראל, אבל הערבים איימו להחרים את החברה ולצרף את שמה לרשימה השחורה של הליגה הערבית. פורד נסוגה וממשלת ישראל חטפה משבר. אם חברה עולמית כמו "פורד" נכנעת לערבים, מי יהיה מוכן להשקיע בישראל?

אפרים אילין התגייס למשימה והנה סיפורו (https://he.chabad.org/multimedia/media_cdo/aid/1203570): "קיבלתי המלצה לפגוש אדם בשם היקמן פרייס, מחברת הייצוא קיזור פרייזר. החברה שלו הקימה מפעל מצליח למכוניות בהולנד וכעת היו מעוניינים לבנות מפעל נוסף ביוון. היה עלי לשכנע אותם להקים בישראל. המיזם דרש השקעה של שניים וחצי מיליון דולר, סכום שהיה שווה בשעתו למאתיים וחמישים מיליון דולר היום. ביקשתי שחברת קיזור תשקיע חצי מיליון ואני ארכיב קבוצה שתשקיע שני מיליון. חשבתי שלא תהיה בעיה להרכיב קבוצה, אבל כאשר עורכי הדין החלו לנסח את החוזים, המשקיעים נעלמו. מה שעבד במסיבות קוקטייל ובתי מלון, לא עבד כשהיו צריכים לפתוח את הארנק... הגיע הזמן לחתום את החוזים, הייתה זו הזדמנות אדירה, אבל לא היה לי את האומץ לעשות זאת...".

לא הצלחתי להירדם כלילה, ואז נזכרתי באבי המנוח. כשהוא לא הצליח להחליט האם להגר עם משפחתו מרוסיה לארץ, הוא נסע לאדמו"ר הקודם מליובאוויטש לקבל עצתו. בדיוק שהיתי בנוי יורק והחלטתי לשאול את חתנו הצעיר, שלא התמנה עדיין לרבי (היה זה בשנת המעבר, תש"י).

חשתי שאני עומד בפני ענק. הרבי היה נפלא, שופע טוב לב וידע ושוחחנו בשלוש שפות: רוסית, צרפתית ועברית. מאחר שהרבי היה בעל השכלה כמהנדס, הוא ידע על מכוניות יותר ממני. הוא התבטא ש"מכונית מורכבת משלושת אלפים תחומי תעשייה שונים". מפעל להרכבת מכוניות הוא כמו בית ספר מקצועי למקצועות רבים: פחחות, צביעה, נגרות, רפדות וכו'. זה היה קריטי עבור העולים לארץ שבאו הישר ממחנות הריכוז, ללא מיומנויות מקצועיות וכאן נוצרה ההזדמנות להכשיר אלפי אנשים בהשכלה מקצועית. הרבי אמר: "המפעל עשוי לשמש כתשתית לכל התעשייה בישראל!".

אבל אני חששתי, מאיפה אביא את הסכום העצום? ואז אמר הרבי מילים שנסכו בי רוגע: "**לאורך שנות חיך התמודדת עם מכשולים רבים ואלוקים תמיד היה לצידך. הוא ימשיך לעמוד לצידך גם בהמשך.**" ואם חלילה, מכל סיבה שהיא, העניינים לא יסתדרו, הרי תמיד תהיה בין אחיך היהודים וכך תמצא את הדרך לשרוד". הרגשתי כאילו אבן נגולה מעל לבי. חתמתי על החוזים והחברה יצאה לדרך. במהלך עשר השנים הראשונות להקמה, היינו אחראים על 28 אחוז מכלל התוצר הלאומי של ישראל! הייצוא שלנו הגיע עד ארגנטינה, ברזיל וקולומביה, הגענו לטורקיה, צרפת

הקדושה של הארץ מתבטאת בכמה מישורים: הן באקלים הטהור שמאפשרת דרגה גבוהה של עבודת ה'. הן בקשר העמוק בין העם לארצו, שאין דרך טבעית להסביר אותו. אין אומה בהיסטוריה שעזבה את ערש גידולה וחזרה אחרי מאות שנים! כל אומה שגלתה מהשטח הטריטוריאלי שלה למדינה אחרת, נטמעה בין האומות ושכחה בית אביה. עם ישראל הוא היחיד שהלך וחזר.

והן צורת ההתנהלות כאן אינה יכולה להיות מוסכרת בשום דרך טבעית. אומרים שבן גוריון אמר: 'בארץ, מי שלא מאמין בניסים הוא לא ריאלי...'. האם יש מדינה בעולם שמתקיימת כמו אי בתוך מאות מילוני אויבים ולא רק שהיא שורדת אלא צומחת ומשגשגת יותר מכולם?!

דוגמא שכולנו זוכרים אותה: במלחמת המפרץ הראשונה בשנת 1991 נפלו בארץ 39 טילי סקאד מעיראק. הם פגעו פגיעות ישירות בבתיים ובכל זאת שום חיי אדם לא נלקחו. האנשים היחידים שנפגעו היו אלו שנחנקו ממסכת האב"כ או הזריקו לעצמם את האטרופין מחשש להתקפה כימית...

אבל כדרכם של יהודים להפעיל היגיון מתוחכם אמרנו: "נו, הסקאד הוא טיל לא מדויק, וטילי הפטריוט שהובאו במיוחד מארצות הברית הגנו עלינו". ואז ביום האחרון של המלחמה, שעות לפני הפסקת האש, העיראקים ירו טיל אחד על מחנה צבאי אמריקאי בסעודיה ו-28 חיילים אמריקאים נהרגו...

למה הרבר דומה? משל למלך שהיה מוכרח להעניש את בנו יחידו. המלך השכיב אותו על השולחן ונתן לו ארבעים מלקות. ואולם ברחמי המלך על בנו, כל המלקות היו חלשות ועדינות ואילו במכה האחרונה הצליף בו בחוזק. הנסיך צרח מעוצמת המכה ולא הבין את אביו: אם אתה מרחם עלי, למה הכאבת באחרונה? ואם שונא אותי, למה הקלת עד האחרונה? ענה המלך: כדי שתדע שאני אוהב אותך, נתתי את המכה האחרונה כראוי, כדי שתבין ממה ניצלתי...

[עדיין אפשר לשאול למה נבחרה דווקא ארץ ישראל? מדוע לא אוגנדה תהיה ארמון המלך? התורה מסבירה: "והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ... למטר השמים תשתה מים, **ארץ אשר ה'א דורש אותה תמיד מרשית השנה ועד אחרית שנה**".]

ארץ ישראל היא המקום בו **אי אפשר לשכוח את הקב"ה**. מצד עצם המיקום שלה היא מכריחה אותנו להיות תלויים בו ולהרים עיניים כלפי מעלה. זה לא רק שאנו תקועים בין מאות מיליוני אויבים, אלא במזרח התיכון גופא אנו נמצאים בנקודה הכי בעייתית: אין לנו מקורות מים משלנו ואנו זקוקים מדי שנה לתפילות ורחמים ולגשם מהשמים.

לשכנים שלנו אין בעיה כזו. על אירופה ואמריקה אין צריך לומר, אך גם בסביבה הקרובה: במצרים עולה הנילוס ומשקה (למרות שגם שם יש חוסר מים כיום). לבנון היא ארץ גבוהה ומקבלת מים מההרים. לסוריה יש את נהר החירקל, ערב הסעודית היא מדבר ולא ארץ חקלאית. ישראל היא המדינה היחידה באזור שהיא גם

ושבדיה. העבודה הייתה מפרכת, ההוצאות היו עצומות, אבל זה מה שבנה את התעשייה בישראל".

וכיון שכן, עלינו לזכור תמיד שהחוקים כאן הם אחרים. לצד המודעות לסכנות והאתגרים, הניסיון מוכיח שדברים כאן נפתרים בדרכים מפתיעות. הנה קטע מופלא מהרבי אודות האזהרה של משה:

שיחת עקב תשל"א: משה רבנו מספר באריכות אודות חזק הגויים - ולא בכללות אלא בפרטות ובאריכות הדיבור. וזאת כדי ללמד את מעלת היהודי, שעל אף כוח הגויים הגדולים והעצומים והעובדה שעל פי טבע איננו יכולים להם - אומרים ליהודים: לא! יש לכם מעלה יותר גדולה ואתם כן יכולים להם, משום ש'ה' אלוהיך הוא העובר לפניך'. ועצם העובדה שיש ביהודי ההחלטה שהוא מנצח אותם - תגרום לו לגבור עליהם.

וזאת הוראה לכל אחד ובכל זמן ומקום: התורה מספרת את כוח הגויים. היא אינה מכחישה אותם, כי אז היה יהודי יוצא אל הרחוב ורואה את הגוי ונבהל. אלא יש גויים גדולים ועצומים, ובכל זאת לא תירא מהם, שכן ניתנו הכוחות לגבור עליהם. ואדרבה, מזה גופא שישנו גוי, מוכח שיש לך הכוחות לנצח, שהרי איני מבקש אלא לפי כוחם.

עד כאן דובר ביחס לארץ ישראל, אבל אותו יסוד נכון גם ביחס להתמודדויות של האדם הפרטי: בחיים נדרש אומץ. צריך לקחת סיכונים מחושבים ולדעת שאם הגענו למקום מסוים וקיבלנו הזדמנות מסוימת - הקב"ה עוזר לנצח.

חז"ל אמרו: "קשה זיווגם של ישראל כקריעת ים סוף". וכן "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". וידועות הקושיות: איך משהו קשה לפני האיין-סוף? הרי האלוקים ברא את העולם בשישה ימים ועוד פעל את זה באמצעות דיבור, אז למה קשה לו לחבר בין איש ואישה ובין עובד למעביד?

וגם מה הקשר והדמיון בין קריעת הים לשידוך ופרנסה? אדרבה, מדובר בהפכים גמורים: הקמת בית (וסידור פרנסה) משמעותם חיבור בין אנשים, לקחת שני זרים, לשבור את מחיצת האגו ולאחד אותם לכדי נשמה אחת. ואילו קריעת ים סוף הייתה ההיפך: לקרוע מים מאוחדים לשני נפרדים?

הרבי ביאר פעם נקודה נהדרת:

אגרות קודש ח עמוד רעו: אמרו 'קשה לזווגם כקריעת ים סוף', הנה באיזה אופן נקרע הים? דווקא על ידי קפיצת איש יהודי לתוך הים בלי חשבונות יתרים, ורק שידע שזהו רצון ה' ונטיית המטה על ידי משה רבינו.

הנס העצום התרחש לאחר שמישהו קפץ למים. רק לאחר שמישהו

לקח סיכון ועשה את הדבר הנכון - אז הסתדרו הבעיות בדרך שאיש לא צפה⁶.

וכך "קשה זיווגם ופרנסתם כקריעת ים סוף". כדי להקים בית או עסק - צריך לקחת סיכון ולקפוץ למים. לעשות משהו אמיץ ולהאמין שהקב"ה הוא השותף הנוסף שיעשה את החלק שלו. אי אפשר לחכות שהכול יהיה נהיה, כי זה אף פעם לא יקרה. מוכרחים קפיצה של אמונה ולעשות את זה. ואז תגיע גם הברכה.

הבעיה היא שבמקום קפיצה של אמונה - הרבה בוחרים בהימנעות. השאלות, הספקות והפחדים מהעתיד הלא צפוי, גוברים וגורמים לבחור בגישה של "שב ואל תעשה".

כיום זו הפרעה פסיכולוגית מוכרת בתור "הטיית שב ואל תעשה" (ראו ויקיפדיה בערכו). הוי אומר שאנו נוטים בטבענו לא לעשות. הפחד חזק יותר מהרצון להצליח - ואנו קורסים תחת חוסר הבהירות. הפחד נהנה משתי הטיות נפשיות: "שנאת סיכון" ו"שנאת הפסד" (ראו ויקיפדיה בערכו). הפחד מנטילת סיכון הוא חזק יותר מהרצון להצליח, ולכן שנאת הסיכון גוברת על ההזדמנות שעומדת לפתחנו. בנוסף, הפחד להפסיד הוא גדול יותר מהרצון להרוויח ותמיד נעדיף את האפשרות לשמור על מה שיש. מחקרים פשוטים מראים שרוב בני האדם מעדיפים להרוויח 50 ביד, מאשר השתתפות בהגרלה שבה או נקבל מאה או לא נקבל כלום. כי אנו נוטים אל הבטוח והמוכר, ושנאת הסיכון וההפסד גוברת על הרצון להרוויח.

אבל זה כל כך חבל, כי ככה מפספסים את השערים שנפתחים לנו. תמורת זאת, עלינו לקחת סיכון מחושב ולעשות כל הדרוש בדרכי הטבע - ואת היתר יעשה הקב"ה בעצמו.

6 כך נאמר בתהלים: "בצאת ישראל ממצרים ... הייתה יהודה לקדשו ... הים ראה וינס". הים ראה את מעשה הגבורה של יהודה והמים נסו ביראה. הכוונה לנשיא שבט יהודה, נחשון בן עמינדב, ששמע את הציווי "מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו", וקפץ לתוך המים. הוא ניתר אל מי הים האדירים - ואז התרחש הנס: השמים חגגו את מסירות הנפש של הנשיא והמים נסו לצדדים.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il